

ชื่อเรื่อง : การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชื่อผู้วิจัย : อาจารย์วิวิธ วงศ์ทิพย์
ปีที่แล้วเสร็จ : 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ลักษณะ หลักการแห่งสิทธิ และแนวทางในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการ คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและกฎหมายของประเทศอินเดีย และ 3) นำผลการวิเคราะห์มาเป็นองค์ความรู้ใหม่และ เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยและการพัฒนากฎหมายเพื่อ คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทยและประเทศอินเดียแล้ว พบว่าทั้งสองประเทศยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ (*sui generis*) เพื่อคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เนื่องจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของทั้งสองประเทศมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความ หลากหลายทางชีวภาพ องค์ความรู้ทางพันธุกรรมพืช สมุนไพร วิธีการบำบัดรักษาโรค และมรดกทางวัฒนธรรม ประกอบกับหลักการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างประเทศก็ยังไม่มีความตกลงระหว่างประเทศใดให้ความ คุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้โดยตรงและครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหมด จึงทำให้ทั้งประเทศไทยและประเทศ อินเดียซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องตรากฎหมายภายในเพื่อคุ้มครองภูมิปัญญา ท้องถิ่นบางประเภททั้งในรูปแบบกฎหมายเฉพาะและระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งผลจากการศึกษาสรุป ได้ว่า ประเทศอินเดียมีระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบรวมศูนย์ เช่น กฎหมายความหลากหลายทางชีวภาพกำหนดให้มีหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อดูแลรับผิดชอบทางด้านความหลากหลาย ทางชีวภาพทั้งในระดับชาติ ระดับรัฐ และระดับชุมชน และมีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศซึ่งเป็นศูนย์รวบรวมองค์ ความรู้และภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนโบราณของอินเดีย ในขณะที่ประเทศไทยมีระบบการบริหารจัดการ ทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบแยกตามส่วนตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานจึงเกิดการทํา หน้าที่ซ้ำซ้อนและขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีกฎหมาย คุ้มครองทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายฉบับที่ล้าสมัยไม่ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางสำหรับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย คือ การรวบรวมฐานข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชาติให้เป็นเอกภาพ ปรับปรุงการบริหารจัดการด้านการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างสรรคที่มีการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่น การกำหนดหลักการแห่งสิทธิของเกษตรกร และสิทธิชุมชนให้มีสิทธิร่วมกันในภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนากฎหมายคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกฎหมาย เฉพาะ การปรับปรุงแก้ไขระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อปิดช่องว่างในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถือสิทธิ โดยบุคคล สร้างความร่วมมือและความตกลงระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง และ ส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น มรดกทางวัฒนธรรม

Research title : Protection of Traditional Knowledge

Researcher : Vivit Vongthip

Year : 2013

Abstract

This study is a Qualitative Research. The purposes of this study were to 1) acknowledge characteristic, principle of rights and the pathway relating to protection of Traditional Knowledge (TK), 2) analyze Thai and Indian laws relating to protection of TK, and 3) use analytical result as guideline in developing administration system relating to TK and development of laws for protection of TK.

The researcher had studied and analyzed Thai and Indian TK, and found that both countries have no specific laws (*sui generis*) for protection of their TK since the TK in the two countries is diverse and relate to the use of resources and biological variety, knowledge on plant and herbal germplasm, treatment method and cultural heritage. Furthermore, with regard to international practice for protection of TK, there is no international agreement to directly protect TK and provide full coverage for all TK. Therefore, it is necessary for the two countries which are the sources of biological resource and TK to enact national laws for protection of certain types of TK in form of specific laws and intellectual property protection laws. The result of this comparison can sum up that India has centralized administration system related to biological resources and TK, for example, the laws relating to biological variety stipulate that there shall be agencies being established to take charge of biological variety in national, government and community levels, and there shall also be database that collects knowledge and wisdom on Indian traditional medicine. For Thailand, there is segmented administration system related to biological resources and TK based on responsibility of each agency which results in redundancy and lack of cooperation between agencies. Moreover, Thailand also has several laws being enforced for protection of biological resources and TK that are not up-to-date and cannot keep up with changing circumstances nowadays. The researcher therefore has certain suggestion as follows: with regard to protection of Thai TK, the country's TK database should be compiled in an united manner, administration relating to access and profit sharing from TK should be improved, creativity in connection with TK should be promoted, principles of community and farmers' rights should be established in order to share rights in TK, laws on TK protection should be specifically enacted, intellectual property protection laws should be improved in order to close the gap on the issue that the rights in TK are taken by any individual, international cooperation and agreement should be established for protection of TK directly, and conservation of Thai TK should be promoted.

Key Words : Traditional Knowledge, Cultural Heritage